

Клещенко Н.О., к.ю.н., науковий співробітник
Інститут держави і права імені
В.М. Корецького НАН України, м. Київ, Україна

УНІФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

В епоху глобальних перетворень розвиток суспільних відносин, динаміка політичних процесів та економічного співробітництва, над швидке впровадження сучасних інформаційних та цифрових технологій у всі сфери суспільного життя неминуче потребують взаємодії і взаємовпливу національних правових систем, які можуть реалізуватися за допомогою різних правових засобів, зокрема уніфікації. Інтерес до уніфікації пояснюється декількома причинами: по-перше, уніфіковані правові норми як міжнародного, так і національного права у даний час найбільш динамічно розвиваються (зокрема йде активна робота з розробки значного числа нових уніфікованих документів на базах різних міжнародних та міжурядових організацій); по-друге, активний процес євроінтеграції потребує шляхів зближення національного законодавства із законодавством ЄС.

Аргументованою видається теза В. Гомоная, що особливістю уніфікації є те, що вона має фазовий характер, а кожна з фаз має свої особливості і впливає на структурне формування системи законодавства конкретної галузі. Кожна фаза уніфікаційного розвитку характеризує, насамперед, правову політику держави на певному етапі, а також закріплює єдині форми та методи регулювання найважливіших суспільних відносин. Їх актуальність позначається на інтенсивності утворення уніфікованих приписів і, врешті-решт, на створенні єдиного галузевого законодавства, що характеризує основні параметри кожної окремої фази (ступінь усупільнення, його рівень, тимчасові межі тощо). Фазовий розвиток пройшли практично всі галузі законодавства. Кількість фаз залежить від складності суспільних відносин, що регулюються, їх важливості для інших соціальних явищ [1, с. 20].

Процес уніфікації охоплює всі рівні правотворчості й вимагає застосування єдиних правил юридичної техніки в плані узгодження норм, актів і всієї системи законодавства. До того ж нині Україна знаходиться на етапі вступу до ЄС, і Угода про асоціацію зобов'язує адаптувати національне законодавство у відповідність до стандартів ЄС, а це значна кількість актів Європейського Союзу, положення яких повинні бути перенесені до національної системи України. Слід додати що Україна вже зробила значні кроки в контексті адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС, і уряд України активно працює над початком переговорного процесу де розпочнеться процес скринінгу українського законодавства на

відповідність праву ЄС.

Слід зазначити, що уніфікація національного законодавства тісно взаємозв'язана з міжнародною уніфікацією. Так, протягом довгого часу вважалося, що міжнародно-договірна уніфікація є найефективнішим способом подолання відмінностей (а часто – і протилежностей) у праві держав. Разом з тим не можна не відзначити недоліків договірної уніфікації. А це, перш за все – тривалі терміни, необхідні для розробки договорів уніфікації і їх вступу у дію.

Дійсно, підготовка багатьох угод з уніфікації нерідко розтягується на десятиліття. Та і багаторічна розробка угод зовсім не гарантує, що вони набудуть чинності. Міжнародні договори, що містять уніфіковані норми, часто носять компромісний характер (допускаються застереження, багато норм є факультативними і ін.). До числа недоліків договірної уніфікації відносяться також неповнота або навіть фрагментарність уніфікаційних угод. Погоджуємося, що не слід ані зменшувати, ані перебільшувати як переваги, так і недоліки міждержавної уніфікації за допомогою міжнародних договорів. Широке коло таких угод, яке пов'язує на даний час багато держав, а також робота з підготовки нових свідчать, що держави не мають наміру відмовлятися від цього інструменту створення однакового правового регулювання суспільних відносин [1, с. 19].

З одного боку, уніфікація міжнародного права розглядається як засіб систематизації міжнародного права як єдиної правової системи, що потребує таких цілеспрямованих зусиль в умовах зростання значення, розширення та поглиблення міжнародно-правового регулювання в міжнародній системі. З іншого боку, щойно починається проникнення міжнародного права в сферу внутрішньодержавного правового регулювання, виникає потреба в гармонізації, а потім і уніфікації національного права відповідно до міжнародного права. Тобто уніфікація міжнародного права не завершується на міжнародно-правовому рівні, а повинна призвести до змін в законодавстві, часом – радикальних. Таким чином, можна говорити про уніфікацію міжнародного права і міжнародну уніфікацію права держав, що по суті не є одним і тим самим, але не існує одне без одного: міжнародна уніфікація національного права можлива лише на основі уніфікованого міжнародного права, чи то загального, чи то в межах регіонального міжнародно-правового співробітництва [2, с. 22-23].

Уніфікація сама по собі є складним та часовитратним процесом, навіть більше того, суперечливим політико-правовим явищем. Не можна не помічати перетворення міжнародного права протягом другої половини ХХ століття на потужний засіб зовнішнього впливу на держави, його рішучого проникнення в сферу внутрішньо-правового регулювання. Питання, пов'язана з уніфікацією законодавства, є одними з ключових у сучасній теорії держави і права, розв'язання якої насамперед потребує

адекватної наукової основи, уточнення змісту самого поняття «уніфікація», її методологічної основи, способів реалізації тощо. Не менш важливою проблемою є питання уніфікації термінології, яка зумовлена тим, що часто парламент в процесі ратифікації відходить від договірної термінології, що призводить до колізій та неточностей.

Таким чином, враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку, який є каталізатором масштабних і комплексних реформ в Україні, уніфікація законодавства являє собою приведення чинного права до однієї системи, надання одноманітності правовому регулюванню подібних або близьких видів суспільних відносин. Це тривалий та трудомісткий процес який тісно взаємозв'язаний з розвитком міжнародного права та політичною спрямованістю держави.

Література

Гомонай В.В. Уніфікація як процес зближення правових систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2012. Вип. 19. Т. 1. С. 18-21.

Стрельцова Є.Д. Міжнародна уніфікація права: загальний огляд. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 13. С. 22-28. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/73f9696a-0ba3-43db-b164-56b89cd5eaa2/content>.

УДК 340. 1 (043.2)

Копійка К.В., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: **Макеєва О.М.**, к.ю.н., доцент

ЗАКРІПЛЕННЯ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ В ЮРИДИЧНИХ АКТАХ

Принцип рівності є основою соціальної держави, яка через закріплення в Конституції соціальних прав дає можливість гарантувати сутнісну рівність: індивіда в суспільстві, індивіда в правовому порядку, соціальних груп, які індивіди створюють для реалізації своєї особистості.

Принцип рівності в праві є об'єктом досліджень багатьох науковців, юристів та філософів. Це питання досліджують такі вчені, як С.Б. Боднар, І.Р. Вандьо, С.П. Головатий, Р.А. Калюжний, Н.М. Оніщенко, О.В. Петришин, С.П. Погребняк, М.Ф. Поліковський, Т.І. Тарахонич, Т.М. Фулей.

Доцільно підкреслити, що з огляду на класичні підходи теорії права, рівність включає в себе рівність перед законом та заборону дискримінації, є елементом законності як складника принципу верховенства права. Проте правова категорія рівності є ширшою за наведену теорію і заслуговує